

Tilburg University

De gewijzigde economische situatie

Kaag, H.A.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1936

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kaag, H. A. (1936). De gewijzigde economische situatie. *Maandschrift Economie*, 2(1), 1-7.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Tweede Jaargang Aflevering 1 October 1936

De gewijzigde economische situatie

door

Prof. H. A. KAAG

„L'expérience des dernières années a clairement démontré qu'ils existent des limites à la mesure dans laquelle il est possible de réaliser un équilibre intérieur stable par le moyen de la „déflation”.¹⁾

Nu de verloving van Prinses Juliana met Prins Bernhard van Lippe Biesterfeld niet alleen de banden van het Nederlandsche volk met het huis van Oranje nauwer hebben aangehaald, doch ook het bewustzijn van de onderlinge eenheid hebben versterkt, nu door de communistische agitatie in het buitenland en wel met name in Spanje, de noodzakelijkheid van een grootere eendracht tusschen hen, die onze nationale instellingen en de christelijke basis der samenleving boven alles wenschen te verdedigen, nog was geaccentueerd, is door de gewijzigde monetaire politiek der Regeering een bron van veel tweedracht verdwenen.

Wij behoeven wel niet te zeggen, hoezeer wij de beslissing der Nederlandsche Regeering, om haar monetaire politiek te wijzigen, toejuichen. Wij hebben in dit maandblad herhaaldelijk aangetoond, dat er in de economische politiek van het Kabinet Colijn, noodzakelijkerwijze een dualisme moest ontstaan, omdat men eenerzijds overtuigd was van de noodzakelijkheid het binnenlandsch prijs-

1) Observations du Comité Financier de la S.D.N. 1936.

niveau aan dat van het buitenland aan te passen, anderzijds echter vooral bij de beoordeeling van de afzonderlijke bedrijfstakken tot de conclusie kwam, dat de prijzen te veel waren gedaald.

In de praktijk bleek het Kabinet Colijn telkens weer voor de moeilijke keuze te staan: aanpassing aan buitenlandsche prijsverhoudingen, of herstel van voor het bedrijfsleven catastrophale prijsdalingen.

Aan dat dualisme viel slechts te ontkomen door het opgeven van de bestaande muntpariteit. Wij toonden ook aan, dat een constructieve welvaartspolitiek alsook door dit Kabinet, blijkens de troonrede van 1935, in zijn program geschreven, noodzakelijkerwijze in botsing moest komen met de voorzieningen, welke de Nederlandsche Bank als bewaarster van de gouden standaard moest nemen. Waar de monetaire politiek noodzakelijkerwijze gesubordineerd moet zijn aan de economische politiek, meenden wij reeds langer, dat de gouden standaard onder de huidige omstandigheden zou moeten wijken voor de eischen van het algemeen belang.

De deflatiepolitiek was reeds sedert meer dan een jaar vastgelopen. De jongste troonrede en de daarop gevolgde millioenennota geven daarvan, niettegenstaande de lofprijzingen van de aanpassing, de beste illustratie.

Niettegenstaande een uitgesproken verbetering in de wereldconjunctuur, vertoonde het economisch leven in Nederland nauwelijks eenige verbetering, terwijl het werkloosheidscijfer steeds bleef stijgen. Bovendien bleek het telkens weer onmogelijk, om het kosten- en prijzenniveau aan dat van het wereldprijsniveau aan te passen. Integendeel verschillende door de Regeering gedurende de laatste maanden genomen en aangekondigde maatregelen hadden de tendens, de dispariteit tusschen het eigen prijsniveau en het wereldprijsniveau nog te vergrooten. Het gevaar was daardoor in ons land, evenals in Frankrijk, zeer groot geworden, dat men die wanverhoudingen eenvoudig als gegeven zou gaan aanvaarden en zou komen in een stelsel van economische politiek, zooals dat het meest systematisch in Duitschland wordt gevoerd en dat het meest gekarakteriseerd wordt door de deviezenrestrictie en een massaal stelsel van export-premies.

Gelukkig is dit gevaar thans bezworen. Niemand, en zeker de Heer Trip niet, zal een dergelijk stelsel hebben gewenscht, maar de kans was zeer groot geweest, dat men er stap voor stap toe was gekomen.

De Regeering en de Nederlandsche Bank hebben onder de dwang der feiten moeten zwichten. Het zijn niet de beste generaals, die nooit een slag verliezen en bij het strijken van de degens brengen wij om de taaie volharding, overigens een betere zaak waardig, gaarne een eere-saluut.

Dat neemt niet weg, dat velen met ons op dit moment de van een groot verantwoordelijkheidsbesef, karaktervastheid, economisch inzicht en vooruitziende blik getuigende daad van Oud-Minister Steenberghe in Juni van het jaar 1935 zullen gedenken.

Het is bovendien zeer waarschijnlijk, dat de systematische beschouwing van de consequenties van een gewijzigde monetaire politiek en van de maatregelen, die daarop zouden moeten volgen, welke aan het aftreden van den heer Steenberghe zeker vooraf zijn gegaan, thans van de grootste waarde is gebleken.

Aan de wijziging der monetaire politiek in Frankrijk, Zwitserland en Nederland ging vooraf een zeer merkwaardig communiqué van de Economische Commissie van de Volkenbond, waarin werd gewezen op de wenschelijkheid van de aanpassing van de verschillende prijsniveaus aan elkaar, als een noodzakelijke voorwaarde van een voortzetting van het economisch wereldherstel. Weliswaar werd aan de diverse landen vrijgelaten, daartoe ofwel de weg van deflatie of van de monetaire aanpassing te kiezen, verschillende zinsneden in bedoeld communiqué, hoe diplomatiek overigens ook gesteld, laten echter geen twijfel of de Commissie zelf gaf aan de methode van monetaire aanpassing verre de voorkeur. In de eerste plaats wordt erop gewezen, dat juist in de z.g. goudlanden en daarnaast ook in de landen met deviezen-restrictie de meest ernstige belemmeringen aan de internationale handel in de weg worden gelegd. Daartegenover constateert zij, dat een contingentenstelsel, noch in het Dollarblok, noch in het Sterlingblok praktisch bestaat; verder dat in de laatste

gebieden de economische situatie niet alleen internationaal sterk is verbeterd, maar ook de buitenlandsche handel in omvang is toegenomen en met name ook de importen belangrijk zijn gestegen. Daarnaast wordt herhaaldelijk op de praktische bezwaren van een deflatiepolitiek gewezen. „Longtemps, ils (les „pays-or“) ont essayé de rétablir l'équilibre des prix par le moyen de la déflation; mais l'expérience a montré que, dans le „climat“ de la vie sociale et économique moderne, un processus de déflation, étendu ainsi qu'il serait nécessaire à l'ensemble des activités économiques, est extrêmement difficile à réaliser.”

Bedoeld communiqué is daarom zoo belangrijk, omdat daaruit blijkt, dat een aanpassing van het prijsniveau in de goudlanden aan die van de rest van de wereld niet alleen wordt gezien als een belang voor de betrokken landen zelf, maar ook van die groote gebieden, die de monetaire aanpassing reeds hebben voltrokken.

Dit is daarom ook van belang, omdat daardoor het gevaar van internationale repercussies tot een minimum wordt gereduceerd. In dit verband moet men ook zien, het tot stand gekomen monetaire accoord tusschen Frankrijk, Engeland en de Vereenigde Staten. Daaruit blijkt wel, dat men heel goed heeft begrepen, dat indien de situatie in de goudlanden zou worden gecontinueerd, dit noodzakelijkerwijze met zich mee zou brengen verdere invoerbelemmeringen en minder interessant worden van die betrokken markten en sociale verstoringen.

In verband met de gewijzigde monetaire politiek in Nederland nog enkele opmerkingen.

In de eerste plaats kan men van deze gewijzigde monetaire politiek niet meer dat effect verwachten, dat het ongetwijfeld zou hebben gehad, wanneer de stap eerder zou zijn gezet. Veel slachtoffers zijn reeds gevallen en vele van hen kunnen niet meer ten leven worden geroepen. Toch mag reeds zonder meer een belangrijke ontspanning in het economisch leven worden verwacht. Van die ontspanning getuigt reeds de eerste beursdag, waarvan wel het meest eclatante verschijnsel was: de sterke koersstijging van staatsobligaties. In tegenstelling met de vele verwachtingen bleek het loslaten van de gouden standaard,

het staatscrediet niet te hebben geschokt, maar integendeel te hebben versterkt. De mogelijkheid wordt daardoor geopend van een conversie der staatsleeningen op een lager rentetype. Deze tendens kan worden versterkt door een verlaging van het disconto. De Nederlandsche Bank passe daarom haar disconto zoo spoedig mogelijk aan bij dat van de „Bank of England”. Een lagere rentestand zal er bovendien in sterke mate toe bijdragen het in Nederland dringende probleem der vaste lasten tot een oplossing te brengen. Bovendien is zij een der belangrijkste middelen tot stimuleering van het bedrijfsleven. Al koesteren wij in dit opzicht geen vrees, toch is het misschien goed, om er hier met nadruk op te wijzen, dat indien de bestaande politiek van crediet-restrictie wordt voortgezet, de gewijzigde monetaire politiek niet alleen veel van zijn uitwerking zal verliezen, maar voor sommige ondernemingen ongetwijfeld financierings-moeilijkheden met zich mee zal brengen.

Ten tweede houde men in het oog, dat bepaalde verhoogingen van de prijzen als een gunstig en gewenscht effect moeten worden beschouwd. De wet houdende bijzondere maatregelen tegen prijsopdrijvingen hanteere men daarom alleen tegen excessen. De meest aangewezen methode om een te sterke stijging van de kosten van levensonderhoud te voorkomen is niet een verder ingrijpen, doch een vermindering van allerlei lasten. Met name is hier geboden een verlaging van allerlei accijns- en monopolieheffingen.

Ten derde. De gekozen methode van een zwevende valuta lijkt ons onder de gegeven omstandigheden inderdaad de beste. Zij werd reeds eerder door ons bepleit. Dit neemt niet weg, dat men de valuta in een bepaalde richting zal hebben te beïnvloeden. De mogelijkheid daartoe wordt geschapen door de instelling van het egalisatiefonds. Dit streve daarbij naar een zoodanige stand der wisselkoersen, dat daarbij inderdaad een evenwicht tussen het nationaal prijsniveau en de internationale prijsverhoudingen wordt verkregen.

Het z.g. natuurlijke verloop der wisselkoersen geeft in

dit opzicht onvoldoende maatstaf, daar, evenals in bovenaangehaald communiqué van de Economische Commissie van de Volkenbond en in een interview van den Heer Trip in de Maasbode terecht naar voren werd gebracht, die z.g. natuurlijke beweging wordt verstoord door abrupte internationale kapitaalbewegingen. Het zal de taak van het egalisatiefonds zijn, die verstorende invloed zooveel mogelijk te elimineeren. Dit brengt onder de huidige omstandigheden met zich mee, dat het egalisatiefonds thans buitenlandsche valuta en eventueel ook goud moet opnemen. Overigens is dit ook om technische redenen noodzakelijk. Het egalisatiefonds kan toch niet opereeren met schatkistbiljetten, doch slechts met goud of vreemde valuta. Om dit te doen, moet zij deze dus eerst aankopen.

Ten vierde. Bij de keuze van de nieuwe wisselpariteit late men zich bovendien leiden door de wenschelijkheid, dusdanige verhoudingen te scheppen, dat daardoor allerlei Overheidsbemoeiingen kunnen komen te vervallen. Daarmede wordt dan tevens de baan vrijgemaakt voor een ordening gedragen door het bedrijfsleven zelf.

Ten vijfde. De nieuwe monetaire situatie maakt het bovendien wenschelijk de genomen handelspolitieke maatregelen opnieuw aan een nader onderzoek te onderwerpen. Terecht is er in het Communiqué van de Economische Commissie op gewezen, dat de ernstigste belemmeringen in het internationale verkeer niet de tarieven, doch de quantitatieve beperkingen in den vorm van contingenten zijn. Men make daarom van deze gelegenheid gebruik, om ons bestaand contingentenstelsel — al geven wij gaarne toe, dat dit niet geheel kan worden gemist — zooveel mogelijk te vervangen door een handelspolitieke bescherming, welke eenerzijds aan de industrie voldoende stabiliteit waarborgt, anderzijds echter de zoo gevaarlijke verstarringselementen mist.

De veranderde monetaire politiek zal alleen dan tot een positieve welvaartsvermeerdering in ons land leiden, indien de thans verkregen vrijheid van beweging wordt gebruikt tot het voeren van een positieve welvaartspolitiek.

Indien men bedenkt, dat het gewraakte dualisme in de tot nog toe gevoerde regeeringspolitiek voor een groot deel werd veroorzaakt door het feit, dat men weliswaar een politiek van welvaartsstimuleering wenschte te voeren, maar door de monetaire verhoudingen daarin werd verhinderd, behoeft men in dit opzicht niet pessimistisch te zijn. In elk geval is het onder de nieuw geschapen verhoudingen weer mogelijk daarover van gedachten te wisselen. Er is een basis geschapen, waarop het mogelijk is het eens te worden, maar ook..... van opinie te verschillen.